

Ontwerper en pleitbezorger: Blanche Lemco en de inheemse soevereiniteit in Noord-Canada

Elisa Dainese

In juni 1967 nam Blanche Lemco van Ginkel (1923-2022), architect, planner, onderwijzer en lid van Team Ten, contact op met de Canadese National Film Board (NFB) met een voorstel om met een film deel te nemen aan zijn programma over het activeren van gemeenschappen.¹ Lemco ging daarover in gesprek met John Kemeny, producent bij het Poverty Program van de NFB, en legde hem een haalbaarheidsstudie over de inheemse South Indian Lake-gemeenschap in Manitoba (1966-1968) voor. Ze had die gemaakt als partner in Van Ginkel Associates Ltd, het architectenbureau dat ze in 1957 samen met haar man Daniel van Ginkel had opgericht.² Tijdens de bijeenkomst bepleitte Lemco bij de NFB het maken van een documentaire over de radicale veranderingen in het leven van deze gemeenschap. Om de invloed van de omleiding van de Churchill River op de plaatselijke bevolking te documenteren, wilde ze de gevolgen filmen van de herhuisvesting van de 480 mensen die onder dwang zouden moeten vertrekken uit South Indian Lake, op dat moment de op één na grootste nederzetting van de Nisichawayasihk Cree.

De herhuisvesting was een gevolg van het Nelson River Hydroelectric Project, dat tot doel had een reeks dammen en waterkrachtcentrales te bouwen en Lake Winnipeg om te vormen tot een hydro-elektrisch reservoir. De door de regering van Manitoba geplande dammen zouden ervoor zorgen dat gronden en huizen die van oudsher aan de lokale gemeenschappen toebehoorden, onder water kwamen te staan en visactiviteiten en jachtroutines verstoren. Het leven zoals de gemeenschap dat eeuwenlang had gekend, stond op het punt volledig te veranderen. De Van Ginkels, die werden gefinancierd door de Manitoba Development Authority (een overheidsinstelling), begonnen het onderzoek, dat zou resulteren in een haalbaarheidsrapport over de gemeenschap van South Indian Lake en een reeks aanbevelingen voor de omleiding van de rivier de Churchill, een tijdlijn voor de herhuisvesting van de gemeenschap in hoger gelegen gebied en een voorstel voor een transitiecentrum en een school /gemeenschapscentrum. Lemco vond het noodzakelijk om ruchtbaarheid te geven aan het herhuisvestingsprogramma, zodat de inheemse gemeenschap van South Indian Lake zowel als mensen die zich elders in gelijksoortige situaties bevonden, zich zouden realiseren 'dat er mensen zijn die zich op een positieve en veelbelovende manier met herhuisvestingsvraagstukken bezighouden'.³ Hoewel het NFB Poverty Program al eerder soortgelijke projecten had ontwikkeld om het publieke bewustzijn te vergroten, was het leven van de inheemse gemeenschappen in Noord-Canada nog nooit eerder gedocumenteerd.⁴ Hoewel de NFB zeker belangstelling had voor de inheemse zaak, ontbrak het de organisatie aan fondsen om het initiatief van Lemco uit te voeren, en werd de documentaire nooit gemaakt.⁵

¹ Blanche Lemco, brief aan John Kemeny (en Ron Bashford), 11 juli 1967. South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, archief CCA, Montréal.

² De haalbaarheidsstudie verscheen onder de titel 'Van Ginkel Associates, with Hedlin, Menzies & Associates Ltd., Transition in the North: The Churchill River Diversion and the People of South Indian Lake', 2 delen (Winnipeg, 1967), South Indian Lake, Manitoba (1966-1968), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, archief CCA, Montréal. Zie over dit project ook: Elisa Dainese, 'The Relocation of the Indigenous Community of South Indian Lake (1966-68): For an Alternative and Shared Inhabitation of Modern Architectural History', *Thresholds* 48 (2020), 90-105. Hoewel Lemco en haar tijdgenoten niet altijd gebruik maken van de term 'inheems', wordt hij in dit artikel steeds gebruikt om First Nations (met en zonder status), Métis en Inuit aan te duiden die al duizenden jaren voor de komst van Europese kolonisten in het huidige Canada woonden. De term 'inheems' wordt ook gebruikt in de internationale context, bijvoorbeeld in de United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples die in 2007 werd aangenomen. Zie voor meer informatie over dit onderwerp bijvoorbeeld: Charles Leslie Glenn, *American Indian / First Nations Schooling: From the Colonial Period to the Present* (New York: Palgrave Macmillan, 2011), x; Rebecca Kiddle et al., *Our Voices: Indigeneity and Architecture* (Novato, CA: ORO Editions, 2018), 10-13.

³ Lemco, brief aan John Kemeny.

⁴ Andere projecten waren onder meer: Rex Tasker, *Halifax Neighbourhood Center Project* (NFB: 1967, 33 min), waarin werd onderzocht welke invloed armoede en ontoereikende huisvesting op de stad Halifax hadden en James Carney, *The World of One in Five* (NFB: 1967, 46 min), over het leven van Canadezen (20 procent van de totale bevolking) die op het bestaansminimum leefden.

⁵ John Kemeny, brief aan Blanche Lemco van Ginkel, 14 juli 1967. South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, archief CCA, Montréal.

The Designer-Advocate: Blanche Lemco and Indigenous Sovereignty in the Canadian North

Elisa Dainese

In June 1967 Blanche Lemco van Ginkel (1923-2022), architect, planner, educator and member of Team Ten, contacted the Canadian National Film Board (NFB) with a proposal to participate in its community action programme with a film.¹ In discussion with John Kemeny, producer of the NFB Poverty Program, Lemco introduced a feasibility study of the Indigenous community of South Indian Lake in Manitoba (1966-1968) that she had developed as a partner in Van Ginkel Associates Ltd, the architecture firm she had established with her husband Daniel van Ginkel in 1957.² At the meeting, Lemco pleaded with the NFB to produce a documentary about the radical changes in the lives of this community. Wishing to record the effects of the diversion of the Churchill River on local inhabitants, her plan was to film the consequences of the relocation of the 480 people who would be forced to move from South Indian Lake, the second largest community of the Nisichawayasihk Cree Nation at the time.

The relocation was the outcome of the Nelson River Hydroelectric Project, the objective of which was to construct a series of dams and hydroelectric power plants and transform Lake Winnipeg into a hydroelectric reservoir. The dams foreseen by the Manitoba government would flood the traditional land and houses of local communities, disrupt their fishing activities and interfere with trap lines. Life as the community had known for centuries would completely change. Funded by the Manitoba Development Authority (a government agency), the Van Ginkels embarked on the research that resulted in a feasibility report focused on the community of South Indian Lake and a set of recommendations on the diversion of the Churchill River, a timeline for relocating the community to higher ground, and the proposal of a transition unit and school/community centre. Lemco considered it imperative to publicise the relocation programme so that the Indigenous community at South Indian Lake and those in similar situations elsewhere would recognise 'that other people [were] taking an interest [in relocation issues] in a positive and hopeful way'.³ Although the NFB Poverty Program had already developed similar projects to stimulate public awareness, it had never documented the life of Indigenous communities in Northern Canada.⁴ Despite its interest in the Indigenous topic, the board lacked the funds to implement Lemco's initiative, and the documentary never materialised.⁵

This article focuses on the research by Lemco, which she centred on community involvement to formulate and guide the

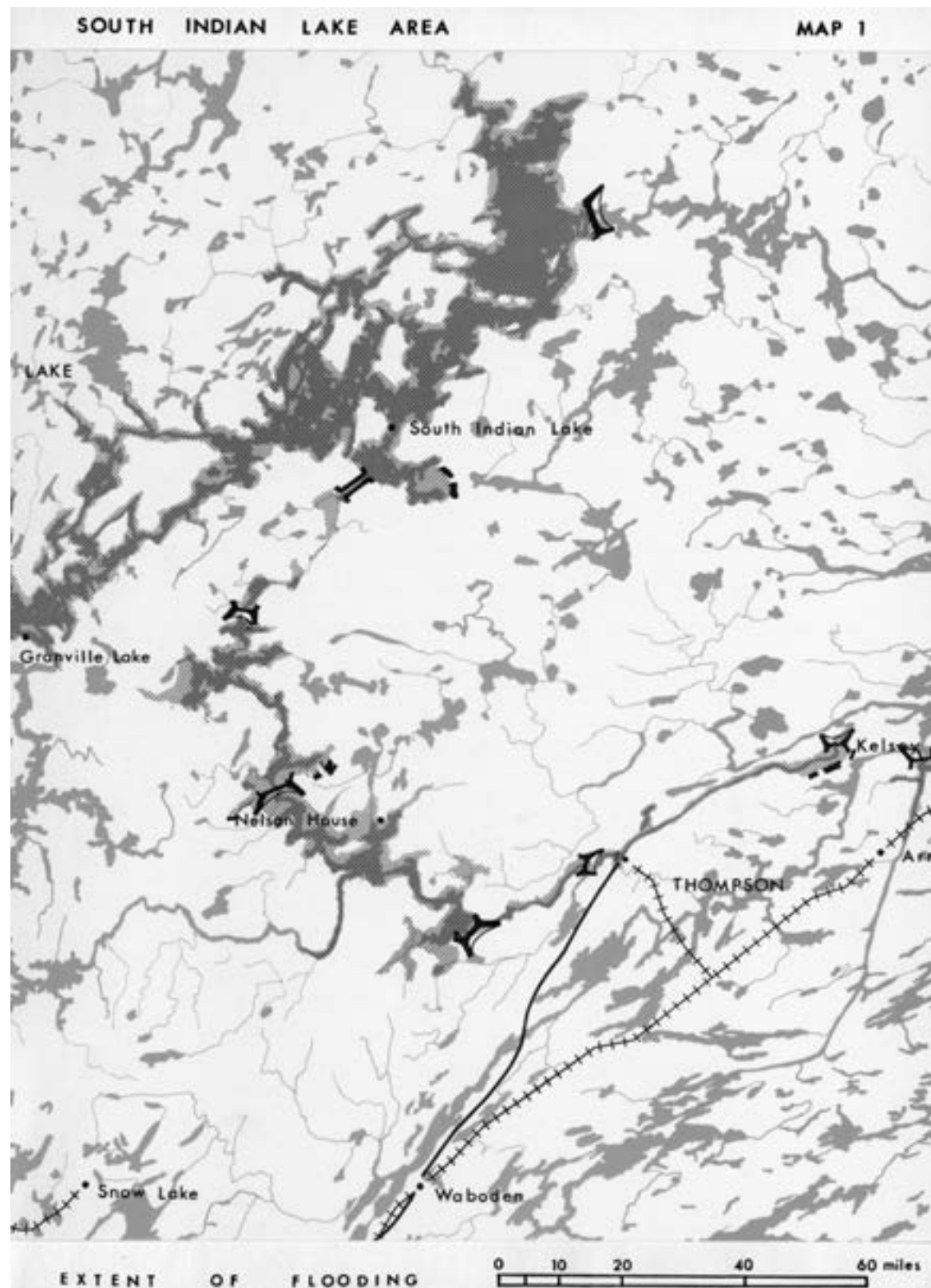
¹ Blanche Lemco, letter to John Kemeny (and Ron Bashford), 11 July 1967. South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, CCA Archives, Montreal.

² The feasibility study was published under the title, Van Ginkel Associates, with Hedlin, Menzies and Associates Ltd., *Transition in the North: The Churchill River Diversion and the People of South Indian Lake*, 2 vols. (Winnipeg, 1967), South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, CCA Archives, Montreal. On the project see also: Elisa Dainese, 'The Relocation of the Indigenous Community of South Indian Lake (1966-68): For an Alternative and Shared Inhabitation of Modern Architectural History', *Thresholds* 48 (2020), 90-105. While it was not always employed by Lemco and her contemporaries, the term 'Indigenous' is used in this article to define First Nations (status and non-status), Métis and Inuit groups who have been living in what is now Canada for millennia before the arrival of European settlers. 'Indigenous' is also the term used in international contexts, such as the 'United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples' adopted in 2007. For more on this topic see, for example: Charles Leslie Glenn, *American Indian/First Nations Schooling: From the Colonial Period to the Present* (New York: Palgrave Macmillan, 2011), x; and Rebecca Kiddle et al., *Our Voices: Indigeneity and Architecture* (Novato, CA: ORO Editions, 2018), 10-13.

³ Lemco, letter to John Kemeny.

⁴ Other projects included: Rex Tasker, *Halifax Neighbourhood Center Project* (NFB: 1967, 33 min), which investigated how poverty and inadequate housing affected the city of Halifax; and James Carney, *The World of One in Five* (NFB: 1967, 46 min), on the lives of those Canadians (20 per cent of the total population) who lived at the subsistence level.

⁵ John Kemeny, letter to Blanche Lemco van Ginkel, 14 July 1967. South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, CCA Archives, Montreal.

Map of South Indian Lake area, from *Transition in the North: The Churchill River Diversion and the People of South Indian Lake*, Vol. 2 (Winnipeg, May 1967) / Kaart van South Indian Lake uit: *Transition in the North: The Churchill River Diversion and the People of South Indian Lake*, deel 2 (Winnipeg, mei 1967)

relocation programme and which she developed in the mid-1960s, a period in which, not by coincidence, cruel government Indigenous policy and colonisation coincided. The 1950s and 1960s saw many infrastructural and Indigenous relocation projects in the Canadian North. In the post-Second World War era, national plans for the region, including those in Manitoba, involved modernist state initiatives, economic and social planning, and policies for transforming Indigenous communities. Often advised by design professionals like Van Ginkel Associates, the government built airports and military outposts in Northern Canada, while planning infrastructure, community relocations and new towns. The chief problem with these designs lay in the uneven distribution of the benefits and costs of the projects, which favoured the economy of the non-Indigenous inhabitants of Southern Canada's cities, but kept the Indigenous population in a state of dependency.

For years, architects served as passive instruments helping governmental clients modernise and exploit the North. In the late 1960s, however, public intellectuals in Canada, among them Lemco, responded to the emergence of the American Indian Movement, the desegregation of Black students in the United States, and the rise of Second Wave Feminism by questioning the status quo. The first to organise, confront and expose government practices and demand a change were Indigenous activists. Signalling a significant shift, books like *The Unjust Society*, published in 1969 by the Cree leader and Indigenous rights activist Harold Cardinal, revealed the mechanics of the nation's systemic racism to non-Indigenous Canadians.⁶ Highlighting the right to Indigenous self-determination, Norval Morrisseau and Carl Ray's Expo '67 mural connected societal with design issues, revealing how assimilationist policies in Canada had visibly erased Indigenous understandings from public life.⁷

Similarly interested in Indigenous autonomy, but still from a position of privilege due to her European origins and position of leadership within the Canadian academic and professional world, Lemco used projects like the one at South Indian Lake to organise a public campaign to document the lack of Indigenous representation and advocate for Indigenous participation in the design of Northern Canada. Initially focused on infrastructural projects via Van Ginkel Associates, she soon developed a more personal research on the design of inclusive communities.⁸ As noted, she worked with the Canadian NFB on a documentary on Indigenous relocation. She also got involved in public debate, writing magazine articles and reports that encouraged Indigenous people to hold on to their cultural patterns while addressing the broader public, and even contacted foundations to request funding to further explore participatory strategies and community action. Connecting design and societal issues, she proposed and took up the pioneering role of the designer as public intellectual and exposed the ambiguous ambitions of the Canadian government, which strongly opposed the desires and expectations of the Indigenous communities of the North.

6

Harold Cardinal, *The Unjust Society: The Tragedy of Canada's Indians* (Edmonton: M. G. Hurtig, 1969).

7

The original concept for the Expo mural was censored by Indian Affairs as being too explicit for the intended audience. Morrisseau left his assistant, Carl Ray, to complete the mural as a protest against the government.

8

Projects included a study on the economy and development of the Yukon Territory (1966-1967) and on the impact of the proposed Mackenzie Valley pipeline on Indigenous communities in the Northwest Territories (1976).

Dit artikel spitst zich toe op het onderzoek van Lemco, dat was gericht op participatie bij het formuleren en begeleiden van het herhuisvestingsprogramma en dat ze halverwege de jaren 1960 ontwikkelde. In deze periode was er, niet toevallig, sprake van een wreed overheidsbeleid en kolonialisme tegenover de inheemse bevolking. In de jaren 1950 en 1960 werden er in Noord-Canada veel infrastructurele en inheemse herhuisvestingsprojecten uitgevoerd. In de periode na de Tweede Wereldoorlog stonden nationale plannen voor de regio, ook die voor Manitoba, bol van moderne overheidsinitiatieven, economische en sociale, en beleid rond de transformatie van inheemse gemeenschappen. De overheid, die vaak werd geadviseerd door ontwerpprofessionals zoals Van Ginkel Associates, bouwde in Noord-Canada enerzijds vliegvelden en militaire buitenposten, en plande er anderzijds infrastructurele projecten, herhuisvestingsoperaties en nieuwe steden. Het grootste nadeel van deze plannen lag in de ongelijke verdeling van de kosten en baten van de projecten. Deze pakten goed uit voor de economie van de niet-inheemse inwoners van de Zuid-Canadese steden, maar hielden de inheemse bevolking in een staat van afhankelijkheid.

Jarenlang lieten architecten zich gebruiken als passieve instrumenten om overheidsopdrachtgevers te adviseren bij de modernisering en exploitatie van Noord-Canada. Aan het einde van de jaren 1960 begonnen Canadese publieke intellectuelen, onder wie Lemco, te reageren op de opkomst van de American Indian Movement, de desegregatie van studenten van kleur in de VS en de opkomst van de tweede feministische golf, en vraagtekens te plaatsen bij de status quo. De eersten die zich organiseerden, de confrontatie aangingen, overheidspraktijken aan de kaak stelden en verandering eisten, waren inheemse activisten. Boeken als *The Unjust Society*, dat in 1969 werd gepubliceerd door Cree-voorman en voorvechter van rechten voor de inheemse bevolking Harold Cardinal, veroorzaakten een belangrijke verschuiving en brachten de mechanismen van Canada's systematisch racisme onder de aandacht van niet-inheemse Canadezen.⁶ Voor de Expo '67 maakten Norval Morriseau en Carl Ray een muurschildering die het recht op inheemse zelfbeschikking benadrukte, sociale kwesties met ontwerpkwesties verbond – en liet zien hoe het Canadese assimilatiebeleid de opvattingen van de inheemse bevolking overduidelijk had weggevaagd uit het openbare leven.⁷

Lemco was dus zeer geïnteresseerd in inheemse autonomie, maar nog wel vanuit een bevoorrechte positie, dit vanwege haar Europese afkomst en haar topositie in Canadese academische en professionele kringen. Ze greep projecten zoals dat bij South Indian Lake aan om een publieke campagne te organiseren om het gebrek aan inheemse vertegenwoordiging te documenteren en te pleiten voor inheemse participatie bij de ontwikkeling van Noord-Canada. Aanvankelijk richtte ze zich via Van Ginkel Associates op infrastructurele projecten, maar ze ontwikkelde al snel een meer persoonlijk onderzoek naar de organisatie van inclusieve gemeenschappen.⁸ Zoals gezegd werkte ze samen met de Canadese NFB aan een documentaire over de herhuisvesting van inheemse inwoners. Ze mengde zich ook in het publieke debat en schreef tijdschrift-artikelen en rapporten waarin ze de inheemse bevolking aanmoedigde om vast te houden aan haar culturele patronen. Tegelijkertijd zocht ze contact met het grote publiek; zo benaderde ze stichtingen met het

6

Harold Cardinal, *The Unjust Society: The Tragedy of Canada's Indians* (Edmonton: M. G. Hurtig, 1969).

7

Het oorspronkelijke concept voor de Expo-muurschildering werd gecensureerd door Indian Affairs, omdat die te expliciet zou zijn voor het beoogde publiek. Morriseau liet zijn assistent, Carl Ray, de muurschildering voltooiën als protest tegen de overheid.

8

Tot deze projecten behoorden een onderzoek naar de economie en ontwikkeling van het Yukon Territory (1966-1967) en naar het effect van de geplande Mackenzie Valley-pijpleiding op inheemse gemeenschappen in de Northwest Territories (1976).

The Debate on Educating Northern Canada

The Van Ginkels' most significant departure from the contested national gospels of economic and social development lay in their examination and consideration of local customs and Indigenous practices. After receiving the relevant materials from the Manitoba government and Manitoba Hydro, the company supervising the infrastructural project, they investigated 'the people's habits, their way of life, their livelihood and social institutions'.⁹ Assuming a novel approach, the firm relied extensively on interviews with Indigenous stakeholders conducted by Isaac Beaulieu, the project assistant who visited South Indian Lake to meet with families and groups.¹⁰

Particularly interested in this material, Lemco drew information on daily routines and everyday experiences from the interviews to develop the proposal's new programming. In them, she discovered practices of Indigenous knowledge exchange and the ways in which the local community received, preserved and transmitted knowledge orally, through cultural sharing as well as by organising communal, intergenerational activities and storytelling.¹¹ Endorsing this in her proposal for the new programme developed by Van Ginkel Associates, she included a school-annex-community centre – The School Centre of Communal Life – in whose activities all members of South Indian Lake could participate.

The emphasis on the inclusiveness and communal dimension of the proposal were of particular importance to South Indian Lake, where for years children had been forced to attend the infamous Indian Residential Schools (IRS) outside their community.¹² The new model resisted and opposed the sociocultural disruption perpetuated by the IRS system, whose programmes forced children to adopt the values and sentiments of Canadian modernisation through discipline and the suppression of family and community ties. Lemco recommended that in the new school, the typical programming, schedule and calendar be changed and adapted to Indigenous life and made to accommodate local, seasonal activities.¹³ In this way, children could follow their families without abandoning their education and travel to fishing camps outside the community as dictated by season. This was a significant change; the IRS system had traditionally withheld children from their families during the greater part of the year with the aim of severing community ties. The new school, by contrast, encouraged children to spend their life within the group and thus strengthen kin ties.

Actively engaging in the debate on education models for Indigenous communities, Lemco investigated different pedagogical methods for the new school at South Indian Lake and opted for the Montessori system, one that emphasised strong relationships to real life, while advocating a child-centred approach to self-guided activity.¹⁴ Along with other members of Team Ten, like Aldo Van Eyck and Herman Hertzberger, Lemco believed in the social significance of school design and the validity of Montessori pedagogy for young children.¹⁵ According to several intellectuals, the model was particularly appropriate for Indigenous communi-

9

Van Ginkel Associates, *Transition in the North*, vol. 1, op. cit. (note 2), 5.

10

Isaac Beaulieu, Letter to Merrill W. Menzies, South Indian Lake (16 to 24 January 1967), South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027. S1.D33 (27.A33.03), CCA Archives, Montreal. Beaulieu's interviews did not name Indigenous stakeholders (as we could expect in more contemporary architectural ethnography). This was common practice in state development projects in Northern Canada in the 1960s. The (unexplained) absence could demonstrate a desire to protect Indigenous stakeholders against state retaliation or a partial lack of recognition of Indigenous sovereignty.

11

Van Ginkel Associates, *Transition in the North*, vol.1, op. cit. (note 2), 3.

12

On the Indian Residential Schools attended by the children of South Indian Lake, see: *ibid.*

13

Ibid., 2.

14

On Maria Montessori's philosophy of education, see: *Il metodo della pedagogia scientifica applicato all'educazione infantile nelle case dei bambini* (Lapi: Città di Castello, 1909).

15

For example, in 1954 Lemco's husband, Daniel van Ginkel, and the Dutch architect Aldo van Eyck worked together on the project for a school in Nagele, the Netherlands. In 1960-1966 Herman Hertzberger designed the Montessori Primary School in Delft, the Netherlands. See also: Herman Hertzberger, *Space and Learning* (Rotterdam: 010 Publishers, 2008).

verzoek, nader onderzoek naar participatieve strategieën en acties van gemeenschappen te financieren. Door een brug te slaan tussen vormgeving en sociale vraagstukken, introduceerde en omarmde ze de baanbrekende rol van de ontwerper als publieke intellectueel. Daarnaast legde ze de dubbelzinnige ambities van de Canadese regering bloot, die sterk gekant waren tegen de wensen en verwachtingen van de inheemse gemeenschappen in Noord-Canada.

Het debat over scholing in Noord-Canada

Het belangrijkste verschil tussen de opvattingen van de Van Ginkels en de omstreden nationale visie op economische en maatschappelijke ontwikkeling kwam tot uitdrukking in hun onderzoek naar, en aandacht voor lokale gebruiken en inheemse praktijken. Nadat de regering van Manitoba en Manitoba Hydro, het bedrijf dat toezicht hield op het infrastructuurproject, hen de relevante gegevens hadden toegezonden, begonnen de Van Ginkels 'de gewoonten van de mensen, hun manier van leven, hun middelen van bestaan en hun maatschappelijke instellingen' te onderzoeken.⁹ Het architectenbureau introduceerde een nieuwe aanpak en

9

Van Ginkel Associates, *Transition in the North*, deel 1, op. cit. (noot 2), 5.

Image of the 'Indians of Canada' pavilion. *Earth Mother and Her Children* by Carl Ray, 'Indians of Canada' pavilion, Expo '67 (Montreal, 1967). The mural, painted directly on the vertical cedar boards of the building, depicts the Earth Mother with long, white hair, a head covering and exposed breasts, along with a child with long black hair, and a white and yellow bear cub. A series of circular forms linked with black lines connects the figures to the ground plane/ Afbeelding van het 'Indians of Canada'-paviljoen. *Earth Mother and Her Children* door Carl Ray, 'Indians of Canada'-paviljoen, Expo '67 (Montréal, 1967). De muurschildering, die rechtstreeks op de verticale cederhouten planken van het gebouw was aangebracht, stelt een Moeder Aarde met lang wit haar, een hoofdtooi en blote borsten voor, samen met een kind met lang zwart haar en een wit en geel berenjong. Een reeks cirkelvormen verbonden door zwarte lijnen verbindt de figuren met de achtergrond

ties as it aimed to equip children with the intellectual principles of autonomy and creativity, which enabled them to take on independent positions.

Thus, on the one hand, Lemco's adoption of the Montessori system was aligned with the strong opposition to the IRS system and its idea that education could be paired with political indoctrination. On the other, however, it still supported nation-state ideologies through its endorsement of a Western (as opposed to an Indigenous) pedagogical model. Indeed, the Montessori system would continue to train a workforce that would impose a model of urbanised modernisation on the North.

Participation and Self-Determination

As noted above, Lemco relied heavily on the interviews with local stakeholders in her proposal for South Indian Lake. Had her ideas been implemented during the different phases of the project (the feasibility study, the design and construction of the school), community-focused activities could have sparked the beginning of important participatory processes. The developments at South Indian Lake, however, never fully embraced Indigenous involvement as provincial and state policies neither sought nor supported input from the community.¹⁶

Opposing governmental resistance to community engagement, Lemco developed several non-conventional strategies to get the community to participate in the design of South Indian Lake. Her declared need for cooperative action sprung from the widespread concern about the lack of knowledge on relocation projects at the professional, community and public level. Indigenous communities in the North only rarely experienced a uniform political vision. Even more exceptional – due to their isolation – they shared their concerns with the urban citizens of Southern Canada. To draw attention to the problem, Lemco organised a timeline and programme of visual presentations to be held at South Indian Lake, in Winnipeg, and in other locations in Canada through which the local community and the general public could provide feedback on the project in direct dialogue with designers. Together with collaborators, Lemco organised carefully designed panels to gather non-professional feedback. Using non-specialised language, they explained regional pressures and the project's major objectives and referred to feedback received during site visits and topics grounded in the everyday life of the Indigenous community. Broadening the traditional spectrum of tools used by designers, Lemco developed eye-catching diagrams for programmatic analysis whose aim was to spur reactions from community members and foster their engagement in discussions on the group's future. Public events, outreach activities in newspapers, magazines and books, as well as in broadcast media, television and radio would further promote discussion and public participation.

Such strategies had been used in the 1960s, albeit rarely, to support the development of marginalised community neighbourhoods in Canadian cities. They were even more innovative and

16

The Churchill River Diversion project was approved in 1970 and completed in 1976. It redirected the Churchill River to Split Lake and then to the lower Nelson River. Eventually, relocation occurred with minimal consultation and concertation. The province entirely discarded Lemco's ideas.

baseerde zich in hoge mate op interviews met inheemse belanghebbers, die werden afgenomen door de project-assistent Isaac Beaulieu, die South Indian Lake bezocht om er families en groepen te ontmoeten.¹⁰

Lemco was erg geïnteresseerd in deze gegevens; ze destilleerde informatie over dagelijkse routines en ervaringen uit de interviews en gebruikte die om de nieuwe programmering van het voorstel uit te werken. In de gegevens trof ze niet alleen de inheemse manier om kennis uit te wisselen aan, maar ook de manier waarop de lokale gemeenschap kennis mondeling ontving, bewaarde – en overdroeg door ze op een culturele manier te delen en door gemeenschappelijke, intergeneratieve activiteiten en het vertellen van verhalen.¹¹ Ze legde de nadruk op deze manier van leven in haar voorstel voor het nieuwe programma dat Van Ginkel Associates had ontwikkeld door er een school-annex-gemeenschapscentrum in op te nemen. In The School Centre of Communal Life zouden activiteiten plaatsvinden waaraan alle inwoners van South Indian Lake konden deelnemen.

De nadruk op inclusiviteit en gemeenschappelijkheid in het voorstel was van bijzonder belang voor South Indian Lake, waar kinderen jarenlang gedwongen waren om hun gemeenschappen achter zich te laten om de beruchte Indian Residential Schools (IRS) te bezoeken.¹² Het nieuwe model representeerde het verzet tegen de socioculturele ontwrichting die het IRS-stelsel teweegbracht. De IRS-programma's werden gebruikt om kinderen door middel van disciplinerende en de verwerping van familie- en gemeenschapsbanden te dwingen om de normen en waarden van het moderne Canada over te nemen. Lemco stelde voor om de nieuwe school anders te organiseren en om de gebruikelijke programmering, planning en roosters aan te passen aan het inheemse leven en ruimte te scheppen voor lokale, seizoensgebonden bezigheden.¹³ Op die manier zouden de kinderen met hun families kunnen meegaan zonder hun opleiding te onderbreken en in het seizoen naar de visserskampen buiten het dorp kunnen reizen. Dit was een ingrijpende verandering; onder het IRS-stelsel was het juist gebruikelijk de kinderen het grootste deel van het jaar bij hun familie weg te houden om zo de gemeenschapsbanden te verbreken. De nieuwe school moedigde kinderen daarentegen aan om hun leven binnen de groep te leven en zo de familiebanden te versterken.

Lemco mengde zich actief in het debat over onderwijsmodellen voor inheemse gemeenschappen en onderzocht verschillende pedagogische methoden voor de nieuwe school in South Indian Lake. Ze koos voor het Montessori-systeem, met zijn nadruk op sterke banden met het echte leven en een kindgerichte benadering op basis van zelfgestuurde activiteit.¹⁴ Lemco geloofde, net als andere leden van Team Ten, zoals Aldo van Eyck en Herman Hertzberger, in het maatschappelijke belang van het schoolontwerp en de geschiktheid van de Montessori-pedagogiek voor jonge kinderen.¹⁵ Volgens verschillende intellectuelen was juist dit model bijzonder geschikt voor inheemse gemeenschappen, omdat het erop gericht was kinderen de intellectuele principes van autonomie en creativiteit bij te brengen, die hen in staat zouden stellen onafhankelijk positie te kiezen.

Enerzijds sloot Lemco's keuze voor het Montessori-systeem dus aan bij de sterke oppositie tegen het IRS-stelsel en de notie dat het

10

Isaac Beaulieu, brief aan Merrill W. Menzies, South Indian Lake (16 tot 24 januari 1967), South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.SI.D33 (27. A33.03), archief CCA, Montréal. In Beaulieu's interviews werden de inheemse belanghebbers niet genoemd (wat men zou verwachten in een eigentijdse architectonische etnografie). Dit was gebruikelijk binnen overheidsontwikkelingsprojecten in Noord-Canada in de jaren 1960. Deze (onverklaarde) afwezigheid kan wijzen op de wens om inheemse belanghebbers te beschermen tegen represailles van de staat, of op een zeker gebrek aan erkenning van de inheemse soevereiniteit.

11

Van Ginkel Associates, *Transition in the North*, deel 1, op. cit. (noot 2), 3.

12

Zie over de Indian Residential Schools waar de kinderen van South Indian Lake naartoe gingen: *ibid.*

13

Ibid., 2.

14

Zie over de opvoedingsfilosofie van Maria Montessori: *Il metodo della pedagogia scientifica applicato all'educazione infantile nelle case dei bambini* (Lapi: Città di Castello, 1909).

15

In 1954 werkten Lemco's echtgenoot, Daniel van Ginkel, en de Nederlandse architect Aldo van Eyck bijvoorbeeld samen aan een project voor een school in Nagele in Nederland. Tussen 1960 en 1966 bouwde Herman Hertzberger een Montessori-basisschool in Delft. Zie ook: Herman Hertzberger, *Space and Learning* (Rotterdam: Uitgeverij 010, 2008).

cutting-edge in the design of Northern Canada as the state – the main client in this endeavour – still considered profiting from the region and its resources more effective than 'generating participation' among Indigenous communities.¹⁷ Focused on resource extraction and modernisation, infrastructural developments in the North neither foresaw political and practical self-determination for First Nations, nor made the provision of high standards of life for Indigenous communities a top priority.

Proposing alternative models that supported participatory strategies, Lemco questioned governmental practices of exclusion from the design process and challenged the privileged claims to competency made by architects and planners who mobilised themselves as licensed professionals. Doing so she indirectly scrutinised the hierarchical approach to design decision making that distinguished projects initiated by governmental clients at the time. Like other 1960s architecture firms, Van Ginkel Associates still positioned itself as uniquely capable of conducting the task of relocation by 'determining' (participatory) design processes and regulating how to fold historically marginalised perspectives into the process. In her work and writings on the North, however, Lemco opened the role of the designer to new interpretations.¹⁸ While Indigenous groups had the right to decide where to settle – in established towns, new communities, the natural environment or near places of employment – architects and planners were responsible for guiding resettlement in new communities. Uniquely competent to mediate between governmental requests and community needs, designers became 'interpreters' of both groups' desires, which they then helped translate into spatial change.

As for the decision to adopt Western pedagogical models, among them the Montessori system, Lemco's vision on the role of the architect in the North raises important questions about Indigenous sovereignty. On the one hand, Lemco took a stand and worked on publicly exposing governmental strategies, thereby demonstrating her interest in Indigenous self-determination; on the other, her proposals still exhibited asymmetrical power relations and Eurocentric approaches to design thinking. When it came to relocation design, for example, she did not question the lack of Indigenous designers on the design team or challenge the absence of Indigenous representatives in projects concerning their life in the North.¹⁹

The Designer as Public Intellectual

Lemco's work at South Indian Lake was far from contemporary conversations on Indigeneity and Indigenous self-determination.²⁰ Lemco did not propose nor did she adopt Indigenous-centric approaches to design; her research was ultimately incapable of filling the gaps in the rights between Indigenous and non-Indigenous communities. However, her suggestions for a dialogue had the potential to inspire more equitable and inclusive design solutions. By working on design techniques that engaged Indigenous groups in the design process, Lemco expanded conventional conceptions

17

On resource exploitation and extraction in Canada, see, among others: John Whalley, *Canada's Resource Industries* (Toronto/ Buffalo: University of Toronto Press, 1986); and Donat LeBourdais, *Metals and Men: The Story of Canadian Mining* (Toronto: McClelland & Stewart, 1957).

18

See, for example: Blanche Lemco, 'New Towns in the North', *Contact* 8/3 (1976), 298-308.

19

See, for example: *Notes: South Indian Lake meeting*, 10 February 1967, South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.SI.D33, CCA Archives, Montreal.

20

On recent discussions on Indigeneity and architecture, see, for example: Kelema Lee Moses, 'Indigeneity, Contingency, and Cognitive Shifts', *Ardeh* 6 (2020), journals.openedition.org/ardeh/1171; Hirini Matunga, 'A Discourse on the Nature of Indigenous Architecture', in: Elizabeth Grant et al. (eds.), *The Handbook of Contemporary Indigenous Architecture* (Singapore: Springer, 2018), 303-330; Kiddle, *Our Voices*, op. cit. (note 2); Evelyn J. Peters and Chris Andersen, *Indigenous in the City: Contemporary Identities and Cultural Innovation* (Vancouver: UBC Press, 2013).

koppelen van onderwijs en politieke indoctrinatie een goed idee was. Anderzijds ondersteunde haar keuze echter nog steeds de ideologie van de natiestaat, omdat ze immers haar goedkeuring verleende aan een westers (in tegenstelling tot een inheems) pedagogisch model. Ook het Montessori-systeem zou de beroepsbevolking zodanig gaan opleiden dat er in feite aan Noord-Canada een model van verstedelijkte modernisering werd opgelegd.

Participatie en zelfbeschikking

Zoals gezegd, was Lemco's voorstel voor South Indian Lake sterk gebaseerd op interviews met lokale belanghebbenden. Als haar ideeën in de verschillende fasen van het project (de haalbaarheidsstudie, het ontwerp en bouw van de school) waren uitgevoerd, dan hadden de collectieve activiteiten van de gemeenschap het begin kunnen zijn van belangrijke participatieprocessen. De inheemse bevolking werd echter nooit volledig bij de ontwikkelingen in South Indian Lake betrokken: provinciaal en nationaal beleid streefde niet naar inbreng van de gemeenschap en ondersteunde deze ook niet.¹⁶

Vanuit haar verzet tegen de onwil van de overheid om de gemeenschap te laten participeren, ontwikkelde Lemco verschillende onconventionele strategieën om de gemeenschap wél te laten bijdragen aan de plannen voor South Indian Lake. Haar openlijke behoefte aan samenwerking kwam voort uit een wijdverspreide bezorgdheid over het gebrek aan kennis van herhuisvestingsprojecten op professioneel, gemeenschaps- en publiek niveau. Inheemse gemeenschappen in Noord-Canada hadden maar zelden een eensluidende politieke visie. Het was – door hun isolement – nog uitzonderlijker dat ze hun zorgen deelden met stedelingen uit Zuid-Canada. Om aandacht voor het vraagstuk te krijgen, organiseerde Lemco een tijdlijn en een programma van visuele presentaties die zouden worden gehouden in South Indian Lake, in Winnipeg en op andere Canadese locaties. De lokale gemeenschap en het grote publiek konden hier in directe dialoog met ontwerpers over het project geïnformeerd worden. Samen met haar medewerkers zorgde Lemco voor zorgvuldig samengestelde panelen om de reacties van leden te kunnen verzamelen. Ze wisten de regionale problemen en de belangrijkste doelstellingen van het project in begrijpelijke taal uit te leggen en verwezen naar reacties die ze hadden ontvangen tijdens bezoeken ter plaatse en naar dingen die een rol speelden in het dagelijkse leven van de inheemse gemeenschap. Lemco breidde daarvoor het traditionele instrumentarium van ontwerpers uit en ontwikkelde opvallende diagrammen voor programmatische analyse, om reacties van leden van de gemeenschap uit te lokken en hun betrokkenheid bij discussies over de toekomst van de groep te bevorderen. Daarnaast werden er openbare evenementen georganiseerd en werd contact gezocht met het publiek via kranten, tijdschriften en boeken. Radio en tv werden gebruikt om de discussie en de deelname van het publiek verder aan te moedigen.

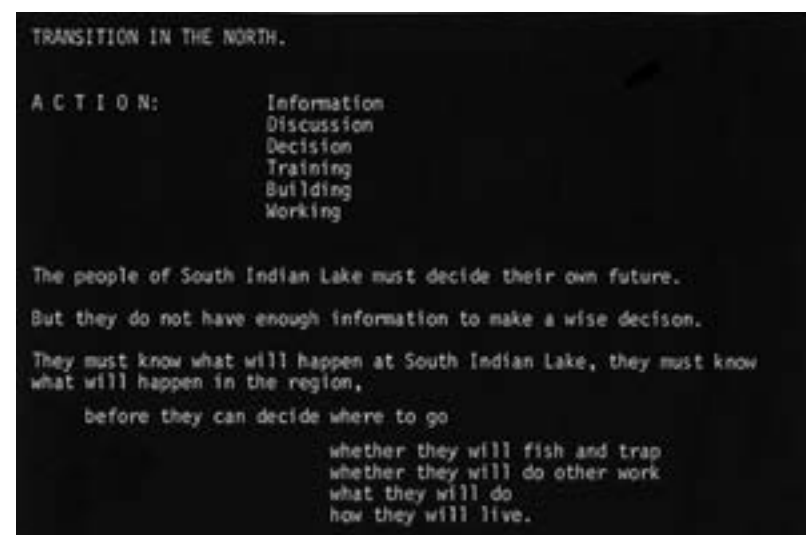
Dergelijke strategieën waren in de jaren 1960 al in gebruik, hoewel zelden toegepast, bij de ondersteuning van achterstandswijken in Canadese steden. In de context van de ontwikkeling van Noord-Canada kwamen ze echter nog vernieuwender en geavanceerder over, omdat

16

Het Churchill River Diversion-project werd in 1970 goedgekeurd en in 1976 voltooid. Het leidde de rivier de Churchill om naar Split Lake en vervolgens naar de lager gelegen rivier de Nelson. Uiteindelijk werd de herhuisvesting voltrokken, terwijl er nauwelijks overleg of samenwerking had plaatsgevonden. De provincie gooide de ideeën van Lemco volledig overboord.

Notes for South Indian Lake, Manitoba (February 1967)/ Aantekeningen over South Indian Lake, Manitoba (februari 1967)

Presentation panel for/ presentatiepaneel voor South Indian Lake, Manitoba

de staat – de belangrijkste opdrachtgever in de hele onderneming – nog steeds van mening was dat het zinvoller was om van de regio en haar rijkdommen te profiteren dan om ‘participatie’ onder de inheemse gemeenschappen te genereren.¹⁷ De infrastructurele ontwikkeling in het Noorden was gericht op de winning van grondstoffen en modernisering, en voorzag niet in politieke en praktische zelfbeschikking voor de First Nations; verbetering van de levensstandaard van de inheemse gemeenschappen was evenmin een topprioriteit.

Lemco ontwikkelde alternatieve modellen, waar plaats was voor participatieve strategieën. Ze zette vraagtekens bij de praktijken van een overheid die mensen uitsloot van het ontwerpproces en betwistte de bevoorrechte claims op competentie van architecten en planners die zichzelf opwierpen als de enige echte professionals. Daarmee wierp ze indirect een scherpe blik op de hiërarchische benadering rond ontwerp en besluitvorming die destijds kenmerkend was voor door de overheid geïnitieerde projecten. Net als andere architectenbureaus uit de jaren 1960 was ook Van Ginkel Associates van mening dat het uniek gekwalificeerd was om de herhuisvestingstaak uit te voeren, door participatieve ontwerpprocessen ‘te bepalen’ en te regelen hoe historisch gemarginaliseerde perspectieven een rol konden spelen in het proces. Dankzij Lemco’s werk en geschreven stukken over Noord-Canada ontstond er echter ook ruimte om de rol van ontwerper opnieuw te interpreteren.¹⁸ Hoewel inheemse groepen het recht hadden zelf te beslissen, waar ze zich vestigden – in bestaande steden, nieuwe nederzettingen, de natuurlijke omgeving of in de buurt van hun werk – waren de architecten en planners verantwoordelijk voor het begeleiden van de herhuisvesting in nieuwe nederzettingen. Ontwerpers, die als geen ander in staat waren om tussen de eisen van de overheid en de behoeften van de gemeenschap te bemiddelen, vertolkten de verlangens van beide groepen en hielpen hen, deze te vertalen in ruimtelijke veranderingen.

Waar het gaat om de beslissing om een westers pedagogisch model zoals het Montessori-systeem in te voeren, roept Lemco’s visie op de rol van de architect in Noord-Canada belangrijke vragen op over inheemse soevereiniteit. Enerzijds nam Lemco stelling en werkte ze mee aan de publiekelijke ontmaskering van bepaalde overheidsstrategieën, waarmee ze haar interesse in inheemse zelfbeschikking toonde; anderzijds waren haar voorstellen nog steeds gebaseerd op asymmetrische machtsverhoudingen en een eurocentrische manier van denken. Bij de opgave van de herhuisvesting stelde ze het gebrek aan inheemse ontwerpers in het ontwerpteam bijvoorbeeld niet ter discussie, noch betwistte ze de afwezigheid van inheemse vertegenwoordigers in projecten die betrekking hadden op hun leven in Noord-Canada.¹⁹

De ontwerper als publieke intellectueel

Lemco hield zich tijdens haar werk in South Indian Lake verre van eigentijdse verhalen over inheemsheid en inheemse zelfbeschikking.²⁰ Ze stelde geen inheemse ontwerpbenaderingen voor en nam die ook niet over; haar onderzoek was uiteindelijk niet in staat om de leemten tussen de rechten van inheemse en niet-inheemse gemeenschappen te dichten. Haar suggesties voor een dialoog hadden echter wel de potentie om meer rechtvaardige en inclusieve ontwerp oplossingen

17

Zie over de exploitatie en winning van grondstoffen in Canada onder andere: John Whalley, *Canada's Resource Industries* (Toronto/Buffalo: University of Toronto Press, 1986); Donat LeBourdais, *Metals and Men: The Story of Canadian Mining* (Toronto: McClelland & Stewart, 1957).

18

Zie bijvoorbeeld: Blanche Lemco, ‘New Towns in the North’, *Contact* 8/3 (1976), 298-308.

19

Zie bijvoorbeeld: *Notes: South Indian Lake meeting*, 10 februari 1967, South Indian Lake, Manitoba (1966-68), Van Ginkel Associates Fonds, AP027.S1.D33, archief CCA, Montréal.

20

Zie voor recente discussies over inheemsheid en architectuur bijvoorbeeld: Kelema Lee Moses, ‘Indigeneity, Contingency, and Cognitive Shifts’, *Ardeth* 6 (2020), journals.openedition.org/ardeth/11171; Hirini Matunga, ‘A Discourse on the Nature of Indigenous Architecture’, in: Elizabeth Grant et al. (red.), *The Handbook of Contemporary Indigenous Architecture* (Singapore: Springer, 2018), 303-330; Kiddle, *Our Voices*, op. cit. (noot 2); Evelyn J. Peters en Chris Andersen, *Indigenous in the City: Contemporary Identities and Cultural Innovation* (Vancouver: UBC Press, 2013).

of architecture that embraced a more collaborative practice and questioned the role of architects and planners in the North. The cutting-edge role that she proposed transformed designers into public figures. In publications, broadcasted media and public events the designer-advocate recognised, organised, exposed and ultimately campaigned for diverse perspectives in design. Backed by more recent interests in situated knowledges, this openness to multiple voices eventually translated into profound ontological shifts that have attributed knowledge to partiality, dynamism, destabilisation and the socially contingent nature of design.²¹

Under the influence of Team Ten, other architects felt an urge to follow more open methodologies when working with and for Indigenous communities in Northern Canada. The discussion involved not only Canadian territories, but also Alaska and Northern Europe. Lemco’s research and writings contributed to this transnational discourse and profoundly impacted the public and architectural debate on the design of the North at the time. Publishing in the Canadian magazine *Contact*, Lemco connected Canadian to North European examples by examining the work of British architect Ralph Erskine in Svappavaara, Sweden, and Resolute Bay, Canada, with a particular focus on inclusive design and climatic protection.²² Continuing this research well into the 1980s, with Anupam Banerji she co-edited an issue of *Environments* in which Ralph Erskine and Boris Culjat discussed climate-responsive design for socially oriented architecture in Scandinavia,²³ and Finnish architect and member of Team Ten Reima Pietilä investigated the relationship between local identity and design in Finland.²⁴

Albeit from a position of privilege – but also thanks to her role of public intellectual with authority – Lemco’s research impacted the discourse on design in Northern Canada to include a dialogue on social, ethical and political issues, and is thus still recognised for expanding the content and context of modernist practices.²⁵ Her main contribution to the intellectual debate on the North lies in her exposure of the complexity of the phenomenon of relocation within systemic, uneven power relations. By developing new tools, models and strategies for public discussion, Lemco challenged the role played by architects and planners in projects involving Indigenous communities. Doing so she questioned designers’ responsibilities to go beyond those traditionally examined at the design table and invited them to become advocates and agents of change.

21

On the idea of situated knowledge, see: Donna Haraway, ‘Situating Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective’, *Feminist Studies* 14/3 (1988), 575-599. On the relationship between Western and Indigenous ontological systems, see: Sarah Hunt, ‘Ontologies of Indigeneity: The Politics of Embodying a Concept’, *Cultural Geographies* 21/1 (2014), 27-32.

22

Lemco, ‘New Towns in the North’, op. cit. (note 18), 298-308.

23

Boris Culjat and Ralph Erskine, ‘Climate-Responsive Social Space: A Scandinavian Perspective’, *Environments* 15/2 (1983), 13-22.

24

Reima Pietilä, ‘A Search for Local Identity in Finland’, *Environments* 15/2 (1983), 53-64.

25

See, for example: Lola Sheppard et al., *Many Norths: Spatial Practice in a Polar Territory* (New York/Barcelona: Actar Publishers, 2017), 6.

te inspireren. Door te werken aan ontwerptechnieken die inheemse groepen bij het ontwerpproces betrokken, verruimde Lemco de conventionele opvatting van de architectuur tot een sterker op samenwerking gebaseerde werkwijze en plaatste ze vraagtekens bij de rol die architecten en planners in Noord-Canada speelden. De pioniersrol die ze voor ontwerpers in gedachten had, zou hen tot publieke figuren maken. Via haar publicaties, uitzendingen en openbare bijeenkomsten onderkende, organiseerde, belichtte en streed deze ontwerper/pleitbezorger uiteindelijk voor een diversiteit aan ontwerppectieven. Onder invloed van de meer recente belangstelling voor gesitueerde kennis, vertaalde deze open houding tegenover verschillende stemmen zich uiteindelijk in diepgaande ontologische verschuivingen waarbij kennis wordt toegeschreven aan partijdigheid, dynamiek, destabilisatie en de sociaal onvoorspelbare aard van ontwerp.²¹

Ook andere architecten voelden zich onder invloed van Team Ten geroepen om meer open methoden toe te passen bij het werken met en voor inheemse gemeenschappen in Noord-Canada. De discussie ging niet meer alleen over Canada, maar ook over Alaska en Noord-Europa. Lemco's onderzoek en geschreven stukken droegen bij aan dit transnationale discours en hadden een grote invloed op het publieke en architectuur debat over de ontwikkeling van Noord-Canada in die periode. In een publicatie in het Canadese tijdschrift *Contact* verbond Lemco Canadese met Noord-Europese voorbeelden op basis van onderzoek naar het werk van de Britse architect Ralph Erskine in Svappavaara in Zweden en Resolute Bay in Canada. De nadruk lag daarbij op inclusief ontwerp en klimaatbescherming.²² Ze zette dit onderzoek voort tot ver in de jaren 1980 en was samen met Anupam Banerji redacteur van het nummer van *Environments* waarin Ralph Erskine en Boris Culjat het klimaatgerichte ontwerp voor sociaal georiënteerde architectuur in Scandinavië bespraken,²³ en de Finse architect en Team Ten-lid Reima Pietilä de relatie tussen lokale identiteit en ontwerp in Finland onderzocht.²⁴

Hoewel ze een bevoorrechte positie bekleedde – maar ook dankzij haar rol als publieke intellectueel met autoriteit – beïnvloedde Lemco's onderzoek het discours over het ontwerp voor Noord-Canada. Er ontstond een dialoog over sociale, ethische en politieke kwesties en Lemco wordt nog steeds gewaardeerd vanwege haar uitbreiding van de inhoud en context van de modernistische praktijk.²⁵ Haar belangrijkste bijdrage aan het intellectuele debat over Noord-Canada was haar openbaring van de complexiteit van het fenomeen van de herhuisvesting, gegeven de systemisch ongelijke machtsverhoudingen. Door nieuwe instrumenten, modellen en strategieën voor publieke discussie te ontwikkelen, trok Lemco de rol in twijfel die architecten en planners speelden in projecten waarbij inheemse gemeenschappen betrokken waren. Daarmee stelde ze vragen bij de verantwoordelijkheid van ontwerpers om de instrumenten, modellen en strategieën die gewoonlijk aan de ontwerp-tafel aan de orde kwamen te overstijgen en nodigde ze hen uit om voorvechters en aanjagers van verandering te worden.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

21

Zie over de notie van gesitueerde kennis: Donna Haraway, 'Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective', *Feminist Studies* 14/3 (1988), 575-599. Zie over de relatie tussen westerse en inheemse ontologische systemen: Sarah Hunt, 'Ontologies of Indigeneity: The Politics of Embodying a Concept', *Cultural Geographies* 21/1 (2014), 27-32.

22

Lemco, 'New Towns in the North', op. cit. (noot 18), 298-308.

23

Boris Culjat en Ralph Erskine, 'Climate-Responsive Social Space: A Scandinavian Perspective', *Environments* 15/2, (1983), 13-22

24

Reima Pietilä, 'A Search for Local Identity in Finland', *Environments* 15/2, (1983), 53-64.

25

Zie bijvoorbeeld: Lola Sheppard et al., *Many Norths: Spatial Practice in a Polar Territory* (New York/Barcelona: Actar Publishers, 2017), 6.

5. The Architect as Politician

The architect as politician assumes a role in the public sphere that transcends regular architectural practice. The architect as politician actively engages with the common world, holds him/herself responsible for it and literally leaves the studio to run for election, govern municipalities and establish better education or cultural venues to strengthen particular communities. Both Halina Skibniewska and Novella Sansoni left the practice of architecture at some point in their careers to take seats in government or local municipal assemblies. The architect as politician deploys skills from architecture and insights into the spatial planning of the built environment and its structural, social and economic organisation schemes to initiate multidisciplinary collaboration, tackle urban planning issues and address the domains of culture, politics and education.